

Vlaamse Regering

Ben Weyts
viceminister-president van de Vlaamse
Regering, Vlaams minister van
Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en
Vlaamse Rand
Kreupelenstraat 2
1000 BRUSSEL

Tel: 02 261 47 00
E-mail: ben.veyts@vlaanderen.be

www.vlaanderen.be

Aan prof. Emmanuel Gerard

uw bericht van

uw kenmerk

ons kenmerk

bijlagen

vragen naar/e-mail

telefoonnummer

datum

Ben Weyts

02 261 47 00

22 SEP. 2020

Betreft: Opdrachtbrief commissie canon van Vlaanderen

Geachte heer Gerard,

Hierbij vraag ik U, als minister van Onderwijs, om de opdracht te aanvaarden een commissie samen te stellen om een canon van Vlaanderen te ontwikkelen. In wat volgt geef ik enkele uitgangspunten voor dat proces mee. Daarbij houd ik rekening met het maatschappelijk debat dat sinds het opstellen van het regeerakkoord heeft plaatsgevonden, echter zonder daarbij op een of andere manier vooruit te lopen op de inhoudelijke of praktische beslissingen die de commissie tijdens haar werkzaamheden zal nemen.

Het regeerakkoord (p. 25-26) verwijst uitdrukkelijk naar het Nederlandse voorbeeld. Gezien het succes van die onderneming lijkt het aangewezen om ons daaraan te spiegelen.¹ De canon van Nederland, die in 2006 werd gepresenteerd en recent werd bijgesteld, heeft in eigen land een brede belangstelling opgewekt voor geschiedenis en cultuur. De minister formuleerde het doel in de aanstellingsbrief van 2005 als 'het bewerkstelligen van gedeelde (cultuur)historische kennis en daarnaast ook van bredere culturele en maatschappelijke kennis over Nederland in een internationale, vooral Europese context. Daarbij kunnen "waardevolle onderdelen van onze geschiedenis" zowel betrekking hebben op positieve en negatieve aspecten daarin, aangezien beide hebben bijgedragen aan de vorming

¹ *Entoen.nu De canon van Nederland Rapport van de commissie ontwikkeling Nederlandse canon, delen A, B en C, 2006-2007* (hierna: 'Rapport Van Oostrom'); *Open vensters voor onze tijd. De canon van Nederland herijkt. Rapport van de commissie herijking canon van Nederland, 2020* (hierna: 'Rapport Kennedy').

van de Nederlandse cultuur. Ook moet nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de wijze waarop onze cultuur is en wordt beïnvloed door niet-Nederlandse culturen en omgekeerd.² Als veel gebruikt instrument in het onderwijs en als 'inspiratiebron voor musea en erfgoedinstellingen en een brede in geschiedenis geïnteresseerde doelgroep' is de canon in Nederland een begrip geworden.³

Het succes van de Nederlandse canon is mede te danken aan de keuzes die de commissie onder leiding van prof. dr. Frits van Oostrom bij de start van haar werkzaamheden heeft gemaakt. (a) De commissie ontkoppelde canon en nationale identiteit ('De canon kan wellicht het collectief geheugen van een land weerspiegelen, maar nooit de identiteit ervan').⁴ Bovendien koos ze voor een positieve benadering, de canon als een open aanbod aan alle inwoners van Nederland om kennis te nemen van de geschiedenis van 'het land dat wij gezamenlijk bewonen' en als een instrument om de belangstelling voor dat verleden te stimuleren. (b) Als antwoord op de veel geuite kritiek van een canon, opgevat als een gefixeerde, afgewerkte lijst van items, koos ze er vervolgens voor personen, gebeurtenissen en erfgoedstukken te beschouwen 'als blikvangers, of nog beter vensters' op de geschiedenis.⁵ Ze beperkte zich om inhoudelijke en didactische redenen tot 50 thematische vensters. (c) Ze vond in een speciaal ontworpen website een geschikt en noodzakelijk instrument om het open en dynamische karakter van de canon verder te benadrukken. (d) Tenslotte formuleerde de commissie een uitgebreid advies – op vraag van de minister – over de aanpassing en periodieke evaluatie van de canon. Dat laatste gebeurde onlangs voor de eerste keer door de herijkingscommissie onder leiding van prof. dr. James Kennedy.

Uitgangspunten van een canon van Vlaanderen

Omdat het Nederlandse voorbeeld succesvol is gebleken en prominent aanwezig is in het Vlaamse regeerakkoord, lijkt het aangewezen de uitgangspunten van dat model zoveel mogelijk te volgen.

1 De commissie wordt pluralistisch en interdisciplinair samengesteld en telt maximaal negen leden. Ze wordt bijgestaan door minstens één secretaris. De commissie werkt zelfstandig en in alle vrijheid. De commissie legt autonoom haar werkwijze vast en maakt afspraken over de eventuele participatie van externe deskundigen en het ruimere publiek, en over eventuele externe communicatie.

2. Een canon van Vlaanderen, breed toegankelijk, kan functioneren als een bijdrage aan het collectief geheugen en aan de dialoog tussen alle inwoners. Op die manier kan het project ook een bron van inspiratie, creativiteit en burgerschap zijn. De canon van Vlaanderen wil zoals het Nederlandse voorbeeld vensters op de geschiedenis openen, geen deuren sluiten. De keuze van de thematische vensters komt toe aan de commissie. Zonder daarop vooruit te willen lopen is het wenselijk dat de canon breed wordt opgevat: algemene geschiedenis, kunst, cultuur en wetenschappen, taal, literatuur en neerlandistiek, materieel en immaterieel erfgoed.

² Rapport Van Oostrom p. 96

³ Rapport Kennedy p. 16

⁴ Rapport Van Oostrom p. 23

⁵ Ibid p. 34

3. Vlaanderen heeft zijn huidige gestalte gekregen in het kader van België dat pas in 1830 als onafhankelijke staat is ontstaan. De canon zal de geschiedenis en cultuur van de regio die nu Vlaanderen wordt genoemd presenteren, daarbij rekening houdend met de territoriale verscheidenheid, de verschuivende grenzen of het contingente karakter van de historische ontwikkeling in de periode voorafgaand aan de moderne natievorming. Sommige elementen uit die geschiedenis delen we met de Lage Landen, de zuidelijke Nederlanden of België. Het vensterconcept laat toe dat te onderstrepen en biedt ook de mogelijkheid de wisselwerking met andere culturen aan bod te brengen. Het is daarbij belangrijk dat zowel teleologische interpretaties van de geschiedenis als vormen van *hineininterpretierung* vermeden worden. Dat kan zoals gezegd door - in navolging van de commissie-Van Oostrom - het opstellen van de canon los te koppelen van een identiteitsdebat, door zowel negatieve als positieve bladzijden te belichten, en door met behulp van het vensterconcept ruimte te scheppen voor nuancering en contextualisering.

4. Aansluitend bij het vorige punt is de canon niet 'in beton gegoten'.⁶ Het uitgangspunt is dan wel om het verleden op de eigen waarde te beoordelen maar ook geschiedschrijving ontsnapt niet aan veranderende inzichten, zowel op grond van wetenschappelijk onderzoek als vernieuwde maatschappelijke belangstelling. Bovendien zullen heden en toekomst ooit verleden zijn, waardoor elke canon uit de aard der zaak onaf is en open staat naar de toekomst. Wie kan voorspellen wat de 21^e eeuw nog (meer) zal toevoegen aan ons verhaal? Een periodiek herbekijken en herijken van de canon is dus onvermijdelijk om elke vorm van historische 'mummificatie' te vermijden. Ik vraag de commissie dan ook een advies te schrijven over hoe en binnen welke redelijke termijn deze periodieke evaluatie kan plaatsvinden.

5. Wat betreft de verspreiding is een website een krachtig en flexibel instrument in tijden van internet en beeldcultuur. Daarom wordt samen met de geschreven canon meteen gewerkt aan een dynamische en aantrekkelijke website. Ik vraag de commissie ook al na te denken over de bruikbaarheid van de canon binnen onderwijs, inburgering, media en culturele instellingen, de internationale context,... In het Nederlandse voorbeeld ging de aanzet tot het opstellen van een canon uit van een advies van de Onderwijsraad (*De stand van educatief Nederland*, 2005), en mikten de makers in de eerste plaats op het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs. De canon van Vlaanderen kan eveneens worden opgevat als een aanbod aan leerlingen en onderwijsverstrekkers in het basisonderwijs, en tegelijkertijd ook naar het bredere publiek toe. Omvang, vorm en inhoud moeten daarop afgestemd zijn.

Met vriendelijke groeten,

Ben Weyts
viceminister-president van de Vlaamse regering
Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

⁶ Ibid. p. 77